

JÁRVÁNY, JÁRVÁNYVESZÉLY

1. / VESZÉLYEZTETETTSÉG ELEMZÉSE:

Járvány alatt emberek, vagy állatok (haszonállatok) tömeges, fertőző megbetegedését értjük. Az emberiséget évszázadok, sőt évezredek óta tizedelik járványok. A jellemzően technikai jellegű civilizációs fejlődéssel párhuzamosan (azaz túl gépesített, túl automatizált világunkban) a közegészségügyi, higiéniai feltételek és követelmények is javultak, illetve szigorodtak. Ilyen módon az egykor országokat elnéptelenítő járványok eltűntek, illetve a megelőzésnek (szűrővizsgálatok, oltások) köszönhetően enyhültek, a járványos jelleg megszűnt. Paradox módon viszont a fejlett mezőgazdaságban elterjedt nagyüzemi jellegű állattartó telepek, az itt tartott haszonállat állomány lett érzékenyebb az állatjárványokkal, a fertőző betegségekkel szemben. Újabb kori jelenség a haszonnövényeket károsító "növényjárvány", szerencsére elég ritka. (Ilyen volt a századfordulón a szőlőültetvényeket pusztító filoxéeravész, napjainkban pedig az alma, - körte, - birs-kultúrákat pusztító "tűzelhalás" (Erwinia) járvány.

Minden járvány tényének megállapítására, a járványhelyzet deklarálására, az ilyenkor szokásos korlátozó intézkedések kiadására a megfelelő államigazgatási szolgálat jogosult:

Járványok (akár embert, akár állatot, akár növényt veszélyeztetet) esetén a megelőző, ill. a gyógyító eljárások mellett legfőbb lokalizációs módszer a karantén, ill. zárlat:

- humán járvány esetén a karantén alá vont területet senki és semmi nem hagyhatja el. A szükséges ellátást is zsilipszerűen eresztik be, kiszállítás, pedig tilos.
- állatjárvány esetén a veszélyeztetett állatok nem, emberek és szállítóeszközök, pedig csak indokolt esetben, alapos fertőtlenítés után hagyhatják el a karantén területét,
- a növény-egészségügyi zárlat viszonylag a legenyhébb, csupán a fertőzésre érzékeny növényrészek és szaporítóanyagok kiszállítása tilos.
- A polgármesterek és egyéb polgári vezetők kötelezettsége a megfelelő tájékoztatás, és a lakosság, a munkatársak együttműködésének biztosítása.

A veszélyforrás helye, jellemzői, hatásai a veszély előidézésének okai:

Járvány: hirtelen fellépő, súlyos fertőző betegség, melyben számos ember és állat megbetegedhet. (megbetegszik) **Más megközelítésben:** egy fertőző forrásból kiinduló ugyanazon kórokozó által előidézett fertőző betegség azonos területen, azonos időben való tömeges megjelenése. Járvány esetén tehát a fertőző megbetegedések csoportosan fordulnak elő, általában kisebb – nagyobb területeken jelentkeznek, de ugyanazon időben egyes világrészeket is érinthetnek. A járványok leküzdését a járvánnyal kapcsolatos törvények szabályozzák, amelyek szerint: bizonyos gyanú esetén, megbetegedés esetén bejelentéskötelesek (pld.: kolera, kiütéses tífusz, salmonellosis, állatok esetében: száj – és körömfájás, kergemarha – kór, sertéspestis, lépfene (antrax), madárinfluenza (baromfipestis), stb.) A veszély (járvány) általában alapvetően másodlagos hatásként jelentkezhet valamely katasztrófa események (földregés, ár – és belvív, külföldről begyűrűző járvány, nagy erejű szélvihar, stb.) következményeként, amellyel szemben a védekezés szükséges. A feladatok

jellegét, terjedelme összetevőit a lakosság létszáma, egészségügyi ellátottsága, illetve a mezőgazdasági tevékenység során béke időszakban alkalmazott állat- és növény-egészségügyi rendszabályok határozzák meg.

Járvány a fertőző betegségek elterjedése, tovahurcolása, tovaterjedése. A különféle fertőző betegségek előfordulási módja és formája szerint beszélhetünk: **sporadikus, endémiás, epidémiás és pandémiás** formákról.

Epidémiás akkor keletkezik, ha egy fertőző betegség bizonyos területen nagyobb mértékben jelentkezik, mint ahogyan az ott, abban, évszakban általában szokott.

Pandémiás akkor beszélünk, ha ugyanaz a fertőző betegség több országra is kiterjed, és szinte mindenki megbetegszik benne. Pl. ilyen volt az 1918-19-es spanyolnátha járvány.

Hogyan védekezzünk a madárinfluenza ellen ?

Az általános higiénés szabályok (pl. alapos kézmosás, háztartási fertőtlenítő szerek használata) betartásán túl kerülni kell minden olyan helyet, ahol fertőzött baromfi vagy egyéb madár fordulhat elő. A közvetlen kapcsolatot beteg baromfival ,élő vagy elhullott vadmadárral, valamint állati ürülékkel szennyezett felületekkel (érintés, szájba vétel) kerülni kell. Különösen fontos a gyermekek figyelmét felhívni erre, megtiltani, hogy madarakkal játszanak, és figyelmeztetni őket, hogy ha beteg, esetleg elhullott madarat látnak, arról szóljanak szüleiknek, nevelőiknek. Madárinfluenzával érintett országokból nem szabad semmilyen élő szárnyast (baromfi, díszmadár, vadmadár) vagy ilyen származású nyers terméket (hús, toll, tojás) behozni. **Állati eredetű élelmiszerek behozatala az Európai Unió tagállamain kívülről egyébként is tilos, mert azok számos fertőző állatbetegséget terjeszthetnek.**

Mi az állattartók kötelessége ?

Természetesen a baromfiállomány megvédése érdekében a legtöbbet az állattartók tehetik az állategészségügyi jogszabályok betartásával, melyek egyik legfontosabb célja meggátolni a háziszárnyasok és a vadmadarak között a vírus átadását. A vírus esetleges terjedése csak akkor akadályozható meg, ha az állategészségügyi szolgálat tudomást szerez minden lehetséges megbetegedésről. Ezért valamennyi állattartó kötelessége, hogy az állományában jelentkező , betegsége utaló tüneteket azonnal jelentse a legközelebbi állatorvosnak, hatósági állatorvosnak. **Elhullott madár megtalálása esetén a lakosság a 189-es infovonalat hívja ! Bejelentés, további információ : www.magyarorszag.hu**

Hogyan alakul ki egy járvány?

A járványok nagy elterjedésű, embernél vagy állatnál fellépő, bejelentésköteles fertőző betegségek. Több áldozatot szedtek eddig, mint az összes háború együttvéve. Járványok általában nemcsak orvosi kérdéseket, hanem sokkal inkább szociális problémákat vetnek fel. A higiénia hiánya háborús- és békeidőkből egyaránt felel a járványok elterjedéséért, elsősorban természeti katasztrófák következtében vagy a szegénynegyedekben.

Járványfajták és kórtani jellemzőik

AIDS

A szerzett immunhiányos betegség korrekt orvosi megnevezése Acquired Immune Deficiency Syndrome. Az AIDS egy fertőző vírusbetegség, illetve a végső stádiuma a Human Immunodeficiency Virus (HIV) által okozott sejtyszerű immunrendszeri elégtelenségnek, mely a szervezet ellenállóerejének súlyos zavarát majd annak összeomlását okozza. Az ember életfontosságú védekezőrendszere tökéletesen megsemmisül és a legkisebb fertőzés nagyon súlyos vagy halálos megbetegedéshez vezethet.

Ez a modern járvány eddig több mint 25 millió ember életét követelte. Az AIDS-betegek 70 százaléka Afrikában él: a szubszaharai régiókban 2001-ben több mint 2,3 millió ember halt meg AIDS-ben, és ugyanabban az évben 4 millióan fertőződtek meg újonnan.

Kolera

A cholera asiatica és a cholera epidemica nevű vírusok Ázsiában, elsősorban Indiában és más trópusi országokban fordulnak elő. A kolera leghatékonyabban egyszerű higiéniai eljárások segítségével előzhető meg, de ez érvényes minden más járványra is. A WHO becslései szerint a fejlődő országok lakosságának 78 százaléka tiszta vízhez való hozzáférés nélkül és 85 százalékuk elégtelen csatornázási körülmények között kénytelen élni.

A kolera kórokozója, a vibrio cholerae (komabacillus) a vékonybélben telepszik meg, ott szaporodik majd a széklettel elhagyja a szervezetet. A betegek által kiválasztott vírus, nem megfelelő higiéniai körülmények között, szennyezett ivóvíz és fertőzött élelmiszerek útján terjedhet.

Ebola

Az ebolavírus kizárólag Afrikában létezik, és 1976-ban regisztráltak először. A trópusi esőerdőkből származó vírus az Ebola nevű folyóról kapta a nevét, mely a Kongói Demokratikus Köztársaság (korábban Zaire) északi részén található.

Ez az alattomos vírus az egyszálú RNS-vírusok (ribonukleinsav-vírus) családjába tartozik, az úgynevezett filovírusokhoz, melyek elágazásokkal rendelkeznek ill. u-formájúak vagy köralakúak lehetnek. Az ebolavírus különbözik a legtöbb más vírustól. Legutóbbi ismereteink szerint a vírusburok egy glikoproteinje megsérti az erek belső falát bélelő endothel sejteket, minek következtében az erek átteresztővé válnak.

Az ebolavírus a fertőzöttekkel való direkt kontaktussal vagy a járvány következtében elhunyt személy holttestével való érintkezés útján terjed, és a gyomor-bélcsatornában valamint a tüdőben vérzések tüneteket okoz. Az esetek 30-90 százalékában a betegség halálos kimenetelű.

Influenza

Az influenzát az úgynevezett influenzavírus okozza, melynek több típusát ismerjük. A vírus cseppfertőzéssel terjed. Az A2 (Ázsia) kórokozó felelős az ázsiai nátháért, ennek egy válfaja a Hong-Kong-i nátha vírusa. Az úgynevezett madár influenza folytán Hongkongban 1997-ben hatan haltak meg. Mivel az A-típusú H5N1-vírust eddig csak madaraknál regisztrálták, a hatóságok 1,8 millió csirke, kacska, liba és galamb elpusztítását rendelte el.

Az influenza tünetei egy általános, hirtelen fellépő betegségérzet, rosszullét, gyengeség és hidegrázás. Ehhez láz, fej- és végtagfájdalom, rekedtség, száraz, fájdalmas köhögés párosul, a belekre húzódott influenza esetén altesti fájdalmak és erős hasmenés is felléphetnek.

Lépfene (antrax)

A lépfenét modern biológiai fegyverként is használják, azon kívül egy fertőző betegség, mely elsősorban állatoknál lép fel. A lépfene beleket megtámadó formája a leggyakoribb az állatoknál. Ilyenkor megnagyobbodik a lép és feketéspiros színűre változik. A kórokozó neve bacillus anthracis.

Az ember az állatokkal való kontaktus útján fertőződhet meg, elég a bőr vagy a szőr megérintése, vagy az állat rongyaival vagy keféjével való kapcsolatba kerülés. További fertőzési módok a kórokozó belélegzése vagy fertőzött élelmiszer fogyasztása. 2001. október és 2002. január között az Egyesült Államokban egy lépfenefertőzéses merénylet folytán 21-en betegedtek meg, akik közül öten meghaltak.

Pestis

A pestist fekete halálnak is nevezték, mert a pestisbeteg röviddel a halál beállta előtt, amikor leáll a légzés, sötétvörös színt vesz fel. Egy nagyon súlyos, akut bakteriális fertőző betegség, mely ma már nem okoz gondot. Európában és Észak-Amerikában mára csaknem teljesen kipusztult.

A pestis kórokozója, a *Yersinia pestis* a leggyakrabban rágcsálók, vagy az azokon élősködő bolhák által terjed. Ezek a paraziták rögtön új gazda után néznek, ha az addigi kimúlt. A leggyakoribb és legveszélyesebb élősködő a *xenopsylla cheopis* nevű patkánybolha, mely vándorpatkányokat támad meg és így nagyon gyorsan terjed.

Himlő

A himlő, vagy latin nevén variola, egy veszélyes fertőző betegség, mely körülbelül 1980 óta kipusztultnak tekinthető. A betegség kórokozója a poxvírusok családjába tartozó variolavírus, mely cseppfertőzéssel, érintéssel, vagy belélegzés útján terjed.

A vírus lappangási ideje 7-11 nap.

Ajánlott magatartási szabályok járványok megjelenése esetén:

- Mindig kövesse a hatóságok utasításait, még ha azt nehéz is elfogadni (pl. karantén).
- A járvány alatt bejelentési kötelezettség van érvényben – ha magán vagy másokon a betegség tünetit észleli, azt azonnal jelezze a hatóságoknak.
- Ha magán észleli a betegség tüneteit, kerülje a társas érintkezést és várja meg a kiérkező orvosokat.
- Törekedjen a maximális higiénára: gyakran mosakodjon, mosson kezet, főleg étkezés vagy főzés, illetve a lakásába való visszatérés előtt.
- Maradjon távol a tényleges és a potenciális gócpontoktól (pl. nyomornegyed, állatfarm).
- Lehetőleg ne menjen olyan helyre, ahol nagy tömegek fordulnak meg (pl. metró, bevásárlóközpont).
- Ügyeljen a cseppfertőzésre: arcát takarja el egy kendővel, vagy maszkkal.
- Ne érintkezzen a betegség tényleges vagy potenciális hordozóival.
- Ne érintkezzen emberi vagy állati eredetű testnedvekkel, vizelettel, széklettel.
- Ne érintkezzen olyan tárgyakkal, melyek kapcsolatba kerülhettek a fertőzöttel, illetve annak testnedveivel, vizeletével, székletével.
- Semmilyen formában ne érintkezzen állatokkal.
- Ha halott embert, vagy elhullott állatot talál, ne érintkezzen vele – kerítse el és értesítse a hatóságokat.
- Fokozottan figyeljen a gyerekekre, idősekre, és bárkire, aki valamilyen okból nem tudja teljes mértékben betartani a szükséges óvintézkedéseket.
- Ne fürödjön a természetes vizekben.
- Kizárólag palackozott vizet és vákuumcsomagolt ételt fogyasszon.
- Folyamatosan kövesse a híradásokat.

Az itt felsoroltak a legfontosabb tanácsok, melyek közül mindet követni ajánlott, amíg a hatóságok a vírust be nem azonosítják, és ki nem adják a követendő utasításokat. Ezek ellenére nem árt a maximális biztonságra törekedni.